

LATENTNI PROSTOR OČITAVANJA RAZLIČITIH LINGVISTIČKIH STRUKTURA U PRELINGVALNO GLUHE DJECE

SANDRA BRADARIĆ - JONČIĆ

primljeno: ožujak '98.
prihvaćeno: rujan '98.

Izvorni znanstveni članak
UDK: 376.33

Rezultati dviju grupa gluhe djece (mlađe i starije) polaznika različitih edukacijsko-rehabilitacijskih programa, u očitavanju četiriju tipova lingvističkih podražaja (besmisleni slogovi, izolirane riječi, smislene rečenice te rečenice koje izriču neočekivani događaj) obrađeni su faktorskom analizom. Pokazalo se da je prostor očitavanja u grupi starije djece diferenciraniji od onoga u grupi mlađe djece, odnosno da se dvije skupine ispitanika, osim po postignućima na varijablama očitavanja, međusobno značajno razlikuju i po korištenju strategija obrade govorno-jezičnih informacija.

UVOD

Struktura lingvističkog podražaja, sama po sebi, može se smatrati čimbenikom koji utječe na uspješnost očitavanja u gluhih osoba. Na svakoj razini složenosti lingvističkog podražaja, od vokala i konsonanata u besmislenim slogovima, preko riječi do rečenica, postoje obilježja date lingvističke strukture, koja su na točno određen način povezana s uspješnošću očitavanja.

Zna se, na primjer, da odrasle postlingvalno gluhe osobe (Hanin, prema Boothroyd, 1988), kao i prelingvalno gluha djeca (Bradarić-Jončić, 1997) neuspješnije očitavaju besmislene slogove od izoliranih riječi i rečenica. Gluha djeca uspješnije očitavaju izolirane riječi od istih riječi u rečeničnom kontekstu (Clouser, 1976; Erber & McMahon, 1976; Green, Green & Holmes, 1981; Beasley & Flaherty-Rintelmann, prema French-StGeorge & Stoker, 1988; Bradarić-Jončić, 1997). Iako, teoretski, rečenice pružaju više kontekstualnih informacija, efekti koartikulacije zamagljuje granice među riječima i frazama, i time čine očitavanje riječi u rečeničnom kontekstu manje uspješnim (Erber, 1979). Obzirom na broj slogova u riječi, najuspješnije se očitavaju dvosložne,

zatim trosložne, a najneuspješnije se očitavaju jednosložne riječi (Erber, 1974), budući da one ne sadrže dovoljno vizualnih "ključeva" za uspješnu identifikaciju. Riječi koje u rečenici imaju funkciju subjekta gluha djeca uspješnije očitavaju od riječi koje imaju funkciju objekta (Erber & McMahon, 1976; Bradarić-Jončić, 1997), a također uspješnije očitavaju i rečenice sa strukturom subjekt-predikat-objekt (SPO) od rečenica sa strukturom objekt-predikat-subjekt (OPS) (Bradarić-Jončić, 1997). Duljina i sintaktička složenost rečenice značajno utječu na uspješnosti njezina očitavanja (Clouser, 1976; Schwartz & Black, prema Erber, 1979). Rečenice sa strukturom OPS lingvistički su složenije, u hrvatskom jeziku, posebno, jer zahtijevaju poznavanje morfoloških pravila da bi se razumjeli odnosi izraženi u rečenici, te na taj način postavljaju i veće zahtjeve na kratkotrajno pamćenje. Osim toga, rečenice sa strukturom SPVO češće se koriste u svakodnevnoj komunikaciji i rehabilitacijskom radu s gluhom djecom.

* Dr. sc. Sandra Bradarić-Jončić viši je asistent na Odsjeku za oštećenja sluha Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta.